

שליחת המרגלים- חטא או מצווה? מרגלי משה ומרגלי יהושע; מהורותרבינו בחיי במדבר פרק יג

סוס מוכן ליום מלחמה ולה' התשובה. (משלי כא, לא)

שלמה המלך ע"ה יזהיר כל אדם בכתוב הזה שיעשה כל דבר שיצטרך לעשות ובדרך הטבע כל מה שבכוחו, ושימסור השאר בידי שמים, כי הנס אינו חל אלא בחסרון הטבע, ועיקר יצירת האדם בנוי על מדת הטבע, ועל כן יצטרך שיעשה האדם פעולות וענינים שיהיו הכנות להשיג בהן חפצו ולעמוד על משאלות לבו, כמי שרוצה ללכת למלחמה על אויביו שראוי לו שיכין כלי זין וסוסים ומרכבות ליום מלחמה, או כמי שיש לו חולה שהוא ראוי לתקן לו מסעדים וסמים למאכלו, ומאכילו המאכלים המועילים ולמנוע ממנו המאכלים המזיקים, ואחר שעשה לו כל יכלתו והשתדל בכל כחו ועשה בדרך הטבע כל הכנותיו אין ראוי לו לבטוח שיגיע אל רצונו רק בשם יתעלה לא בהכנות האלה, כי יש אדם שיאבד במלחמה עם כל ההכנות, ויש שינצל מבלעדיהן, ויש חולה שימות עם המאכלים המועילים ויש שתגיע לו רפואה עם המאכלים הרעים המזיקים, וא"כ אין עיקר התשובה בענין המלחמה ולא בענין הרפואה להכנותיהם רק בשם יתעלה שכן כתיב: "הרופא לשבורי לב ומחבש לעצבותם", וכתוב: "לא בגבורת הסוס יחפץ לא בשוקי האיש ירצה", וכתוב: "שקר הסוס לתשובה", זאת כוונת התורה ורוב הפסוקים מוכיחין כן, ולכך תצוה התורה לישראל להשתדל בהכנות האלה שיצאו חלוצים בעלותם למלחמה על אויביהם, ושישימו אורב ושישלחו מרגלים בערי האויבים, כי כל הענינים האלה הם הכנות לעשות מה שבכח האדם לעשות בדרך המנהג והטבע, ואחר כן יפעול הנס על כל מעשה הטבע, ואע"פ שישראל לא היו צריכין לזאת לפי שלא היה נצחון בדרך המנהג והטבע כי אם על פי הזכות והעונש, ואם היו זכאין מעט מהם ינצחו עמים רבים, ואם היו חייבים מעט מן האויבים ינצחו רבים מהם, מכל מקום

כי התורה לא תסמוך על הנס לעולם. ומטעם זה צוה הקב"ה לנח מעשה התיבה כי בידוע שהיה ביכלתו יתעלה שיעביר נח ובניו ברגליהם על מי המבול, ולא יצטרך נח להתנהג בזה בדרך הטבע שיעשה תיבה מעץ ידוע וממדה ידועה באורך וברוחב, אבל התורה תצוה לנו בכך שנשתדל בהכנות בכל הענינים, ועם כל השתדלותנו שתהיה אמונתנו שאין עקר התשובה בהם רק בשם יתעלה, וזהו שאמר שלמה בכאן: "סוס מוכן ליום מלחמה ולה' התשובה" וכן מצינו בדוד ע"ה כששאל באורים ותומים השיבו הקב"ה: "הסב אל אחריהם ובאת להם ממול בכאים", צוה להשתדל בדרך המנהג והטבע, כמנהג שאר האומות הנוצחין בטבע, וכן מצינו במלחמת העי שאמר הש"י ליהושע: "שים לך אורב לעיר מאחריה". והוא הטעם בעצמו במרגלים ששלח משה רבינו ע"ה במדבר פארן שהקב"ה צוה בכך.

יזהו שכתוב: שלח לך אנשים ויתורו וגו'. יאמר הכתוב אחר שהם שאלו הענין ורצו בו, שאמרו: "נשלחה אנשים לפנינו ויחפרו לנו את הארץ", "שלח לך אנשים" שידעו הדרכים ומבוא הערים, כענין שכתוב: "הראנו נא את מבוא העיר", ושיתנו להם עצה באיזו עיר ילחמו תחלה ומאיזה צד יהיה נוח להם לכבוש את הארץ.

פירוש המשנה לרמב"ם מסכת פסחים פרק ד

הלכה זו היא תוספתא, אבל ראיתי לפרשה ג"כ לפי שיש בה תועלויות.... ולא הארכתני לדבר בענין זה אלא מפני ששמעתי וגם פירשו לי ששלמה חבר ספר רפואות שאם חלה אדם באיזו מחלה שהיא פנה אליו ועשה כמו שהוא אומר ומתרפא, וראה חזקיה שלא היו בני אדם בוטחים בה' במחלותיהם אלא על ספר הרפואות, עמד וגנזו. ומלבד אפסות דבר זה ומה שיש בו מן ההזיות, הנה ייחסו לחזקיה ולסיעתו שהודו לו סכלות שאין ליחס דוגמתה אלא לגרועים שבהמון. ולפי דמיונם המשובש והמטופש אם רעב אדם ופנה אל הלחם ואלו שמתרפא מאותו הצער הגדול בלי ספק, האם נאמר שהסיר בטחונו מה', והוי שוטים יאמר להם, כי כמו שאני מודה לה' בעת האוכל שהמציא לי דבר להסיר רעבוני ולהחיותני ולקיימני, כך נודה לו על שהמציא רפואה המרפאה את מחלתי כששתמש בה. ולא הייתי צריך לסתור פירוש זה הגרוע לולי פרסומו.

רמב"ן ויקרא פרק כו

והכלל כי בהיות ישראל שלמים והם רבים, לא יתנהג ענינם בטבע כלל, לא בגופם, ולא בארצם, לא בכללם, ולא ביחיד מהם, כי יברך השם לחמם ומימם, ויסיר מחלה מקרבם, עד שלא יצטרכו לרופא ולהשתמר בדרך מדרכי הרפואות כלל, כמו שאמר כי אני ה' רופאך. וכן היו הצדיקים עושים בזמן הנבואה, גם כי יקרה עון שיחלו לא ידרשו ברופאים רק בבניאים, כענין חזקיהו בחלותו. ואמר הכתוב גם בחליו לא דרש את ה' כי ברופאים, ואילו היה דבר הרופאים נהוג בהם, מה טעם שיזכיר הרופאים, אין האשם

רק בעבור שלא דרש השם. אבל הוא כאשר יאמר אדם, לא אכל פלוני מצה בחג המצות כי אם חמץ; אבל הדורש השם בנביא לא ידרוש ברופאים. ומה חלק לרופאים בבית עושי רצון השם,

שו"ת הרשב"א חלק א סימן תיג

ואולם הבטחון נחלק לענינים לפי הזמנים ולפי האנשים. ודרך כלל לעולם נבטח כי נלך בטח בלכתנו בדרכי התורה השלמה. והיא המצלת מן המקרים והסבות הנסתרות כאמרו בשכבך תשמור עליך. וזה כולל פרשה והיה אם שמוע תשמעו אל מצותי ופרשת אם בחקותי תלכו. וצדקה תציל ממות שלא מדעת בנס נסתר כמעשה בתו של רבי עקיבא ומעשה דשמואל ואבלט כמזכר בשילהי שבת. ואם חל המקרה כחליים מותר להתעסק ברפואות ובלבד שיהא לבו לשמים וידע שאמתת הרפואה ממנו וידרשנו. ולא שיכוין שהכל תלוי בסם הפלוני וברפואת האיש הרופא. והוא אמרו באסא גם בחליו לא דרש את ה' כי ברופאי. ומי שהשיגו החולי אינו סומך על הנס שלא לשאול ברופאים ולהתעסק בדברים המועילים בין בדברים הטבעיים בין בסגולות. והוא אמרו ורפא ורפא ואמרו ז"ל מכאן שנתנה רשות לרופא לרפאות. ואמרם נתנה רשות לומר שאין זה הפך מה שהזהירה התורה בהשגחה. ובגדר זה נכנסו כל דרכי הרפואות אפילו מה שמועיל בסגולה מן הסגולות בין בעצמים בין בדבורים...

ושלמה עליו השלום שעשה ספר רפואות חס ליה לעשות דרכי האמורי. ומה שגנזו חזקיה והודו לו אינו משום שהיה בו דרכי האמורי. אלא שהחכם בחכמתו עשה ספרו בענינים המועילים הרבה בטבעים הנגלים בין בטבעים המסוגלים. עד שהיו העולם סומכים עליהם בחליים ובחליים לא היו דורשים את השם על כן גנזוהו והודו לו. וכענין שכתוב גם בחליו לא דרש א--לוהים כי ברופאים. על כן גנזוהו אבל לא שרפוהו כי אין בו משו' דרכי האמורי אע"פ שכיתת נחש הנחשת.